

Barabási Tünde:

Az iskolaelőkészítés újító folyamatai a román közoktatási rendszerben. A tantervi szintű esélyteremtés megítélése

Absztrakt

A tanulmány célkitűzése a romániai oktatási rendszer egy lényeges szerkezeti (és tartalmi) változásának, az iskolaelőkészítő osztály bevezetésének érintettekre gyakorolt hatását, illetve a hatékonyságának megítélését bemutatni. Az elméleti bevezetőben az iskolaelőkészítés román oktatási rendszerben elfoglalt helyének a változásait, valamint az új előkészítési alternatíva tantervi jellemzőit ismertetjük. A vizsgálatban ankét módszerére alapoztunk. Kérdőíves vizsgálatunkba elkészítő osztályos tanítókat, illetve előkészítő osztályos tanulók szüleit vontuk be (N=132). Az eredmények értelmezésében összehasonlító személetet is érvényesítettünk, párhuzamba állítva a változtatás bevezetése előtt a módosítási szándék fogadtatásával. Eredményeink azt domborítják ki, hogy a bevezetés előtti félelmeket, a szkeptikus fogadtatást felülírták az oktatási gyakorlat pozitív tapasztalatai. A nehézségeket és esetleges hátrányokat tudatosítva összességében a tanítók és szülők egyaránt előnyeit látják az előkészítő osztály bevezetésének. A fenntartások és hátrányok előtérbe állítása az összevont osztályok tanítóinak válaszaira jellemző.

Kulcsszavak: iskolaérettség, iskolaelőkészítés,
iskolaelőkészítő osztály, romániai oktatási rendszer

Abstract

Innovativ processes of school-preparation in the Romanian educational sytem. Judgment of the opportunities given by the new curricula

The goal of the paper is the presentation of the opinion of teachers and parents concerning an important changing of the Romanian educational system: introduction of school-preparatory classes. In the theoretical part of the study we describe the position changing process of the place of the school preparation from kindergarten to the school, as well as we analyze the curricula of the new class. The research is based on questionnaires gathered from teacher's of the new class and parents of children who are involved in educational process at this level (N=132). Our results outline that doubts and fears induced by introduction the new structure were eliminated in the educational practice, in order that teachers and parents report that they are satisfied and see much more the advantages of the new class. Reservations are formulated by teacher from simultaneous classes.

Keywords: school maturity, preparation for school, school-preparatory level, Romanian educational system

Iskolaérettség és az iskolaelőkészítés a romániai oktatási rendszerben

Az oktatási fokozatok közötti váltás gyakran kelt feszültséget az érintettekben, tanulóknak, pedagógusokban, szülőknél egyaránt. Ennek oka többféle lehet, de mindig benne van az új fokozat elvárásainak teljesítési kényszere, illetve az a kérdés, hogy ezeknek a gyermek képes lesz-e eleget tenni. Az óvoda és az iskola közötti átmenet az első nagy kihívás a gyermek számára az óvodai integrációt követően. Jelentősége azáltal is felértékelődik, hogy a korai iskolai siker, illetve sikertelenség hosszútávon meghatározza az egyén viszonyulásmódját az iskolához, a tanuláshoz. Ezért hát nem véletlen, hogy nagy odafigyeléssel és körültekintéssel próbálják a pedagógusok, szülők egyaránt pozitív tapasztalattá, élményszerűvé tenni a gyermek számára az iskola kezdetét (is).

Az iskolai élet küszöbén a sikerességet jórészt a gyermek iskolai tevékenységre való alkalmassága, az iskolaérettsége határozza meg. A kérdés ugyanis az, hogy az iskolába lépő kisdíák rendelkeznek-e azokkal a pszichikus vonásokkal, készségekkel, jártasságokkal, képességelemekkel, tudással, amelyek a sikeres iskolai tevékenységet lehetővé teszik. Az iskolaérettség ugyanis azt jelenti, hogy a gyermek megfelel jól meghatározott biológiai, pszichikus, szociális fejlődési kritériumoknak, amelyek az iskolai alkalmasságot együttesen meghatározzák. Sok esetben a 6-7 éves gyermek a harmonikus fejlődés természetesen következésképpen, különösebb ráfigyelés, speciális fejlesztés nélkül válik alkalmassá az iskolára, amennyiben rendszeresen jár óvodába, és ott igényes, az életkornak megfelelő eredményes nevelőmunka folyik. Más esetekben a gyermek

iskolaéretté válik személyiségének egyes dimenzióiban, míg másokban lemaradást mutat. Ilyenkor célirányos fejlesztő beavatkozással kialakítható az egyensúly, a gyermeki személyiség egységesen a sikeres iskolai feladatteljesítés esélyének szintjére hozható.

A kérdés csak az, hogy kinek a felelőssége a gyermek érdemi segítése az iskolai alkalmasság szintjének elérésére. Természetesen szerepe van ebben a szülőknek, az óvodának és iskolának egyaránt. Anélkül, hogy valamely tényező szerepét elvitatnánk, felmerül a primátus kérdése (különösen az iskola – óvoda vonatkozásában), azaz, hogy a tényezők rendszerében melyik tudja leginkább, legeredményesebben ezt a feladatot betölteni.

A román oktatási rendszerben az iskolára való felkészítésre az 1995-ös évtől figyeltek intézményileg deklarált módon is (1995/85 számú oktatási törvény), azáltal hogy az óvodai nevelés rendszerében, az utolsó évet (6-7 évesek korcsoportja) iskola-előkészítő csoportnak nevezték el, és jellemzője volt, hogy cél- és tevékenységrendszerében egyaránt az iskolai alkalmasság szintjének elérését követte. Az idei (2012-2013) tanévtől hosszas oktatáspolitikai viták eredményeképpen, az iskolaelőkészítés az óvodai oktatás rendszeréből az alapfokú oktatás első, alapozó láncszemévé alakult (lásd 2011/1-es oktatási törvény, 23. valamint 29. cikkely).

Az új iskola-előkészítési alternatíva tantervi jellemzői

Az előkészítő osztályok kerettantervének létrejöttét meghatározzák azok az oktatási törvény szintjén megjelölt

szabályozók, amelyek egyben a tartalmi elemeit is jórészt kijelölik. Eszerint fő cél a gyermek testi, szocio-emocionális, kognitív, nyelvi és kommunikációs, illetve a tanulási készségek és képességek fejlesztése, amelyek a kulcskompetenciák kialakításának kapcsolódási pontjait kell, hogy jelentsék, és lehetővé is tegyék egyúttal a nyolc megjelölt kompetenciaterület fejlődéséhez való érdemi hozzájárulást. Ez annál is inkább felértékelődik, minthogy az oktatási rendszer 2012-es reformjának egy fő vonulata a tantervi bemeneti és kimeneti követelmények kulcskompetenciák mentén történő átfogalmazása a kötelező oktatás minden fokozatán (Birta-Székely, 2012), így az előkészítő osztályban is.

Az alábbi táblázatban foglalt előkészítő osztály kerettantervének elemzése rávilágít arra, hogy a megjelölt műveltségi területek és az ezekhez kapcsolódó tantárgyak jórészt lefedik a kulcskompetenciákat, és valóban mindenik fejlődéséhez hozzá kívánnak járulni az életkor adta lehetőségek és korlátok keretei között.

1. táblázat: Műveltségi területek és óraszámok az előkészítő osztályban – tantervi részlet
(Forrás: Stark 2013:95)

Műveltségi területek/Tantárgyak		Kerettanterv óraszám
1	Nyelv és kommunikáció	7-10
	Román nyelvű kommunikáció	3-4
	Anyanyelvi kommunikáció	4-6
	Választható tantárgy	0-2
2	Ember és társadalom	2-3
	Társadalmi nevelés	1-2

	Vallás	1
	Választható tantárgy	0-1
3	Matematika és természettudományok	4-5
	Matematika és a környezet feltárása	4-5
	Választható tantárgy	0-1
4	Művészetek és technológiák	3-5
	Képzőművészetek és kézimunka	2-3
	Zene és mozgás	1-2
	IKT (Játék a számítógéppel)	0-1
	Választható tantárgy	0-2
5	Egészség és mozgás	2-4
	Testnevelés és sport	2-3
	Választható tantárgy	0-2
6	Tanácsadás és irányítás	1-2
	Személyes tanácsadás és fejlesztés	1-2
	Választható tantárgy	0-1
	Összóraszám	Min. 21, Max. 23

A kerettanterv hat műveltségi területet ölel fel, amelyek a hozzájuk tartozó tantárgyakkal együtt – az elnevezésük szintjén is érzékelhető – interdiszciplináris szemléletmódot érvényesítenek.

Összehasonlítva az érvényes óvodai tantervvel, azt tapasztaljuk, hogy ott öt fejlesztési területet (illetve ezek részterületeit) emelnek ki: fizikai fejlesztés, az egészség és személyes higiénia; szociális és érzelmi fejlesztés; nyelvi-kommunikációs terület; kognitív fejlesztés és a tanulási képességek fejlesztésének területe. Ezeket a fejlesztési területeket a tapasztalati területek által „fedheti le” az óvópedagógus. A tapasztalati területek korábbi tantervi elnevezése a műveltségterület. Amennyiben összevetjük és

megfeleltetjük egymásnak az óvodai tapasztalati területeket és az előkészítő osztály számára meghatározott műveltségi területeket, azt tapasztaljuk, hogy többletként egyetlen terület, a tanácsadás és orientáció jelenik meg, illetve átszerveződés, az integrált tudásszerzés új szempontú megjelenítése jellemzi az előkészítő osztály kerettervét.

2. táblázat: Óvodai tapasztalati területek és az előkészítő osztály műveltségi területeinek összehasonlító bemutatása

Óvodai tapasztalati területek	Előkészítő osztály műveltségi területei
Nyelv és kommunikáció	Nyelv és kommunikáció
Tudományok	Matematika és természettudományok
Ember és társadalom	Ember és társadalom
Esztétika és kreativitás	Művészetek és technológiák
Pszichomotoros	Egészség és mozgás
	Tanácsadás és pályorientáció

Stark (2013) szerint az egyik szembevetendő különbség, hogy az óvodában a technológia az ember és társadalom területéhez kapcsolódóan jelenik meg, mint az egyén társadalmi fejlődésének eleme, míg az előkészítő osztályban a művészetek területtel egységben láthatjuk, mint a szépség és hasznosság egyidejű igényének kifejeződése.

A tanácsadás és pályorientáció kiemelt szerepet játszik az előkészítő osztályban, hiszen amennyiben a tantárgy által alakítandó kompetencterületeket vizsgáljuk, azt tapasztalhatjuk, hogy jórészt az iskolaérettség szociális dimenziója által szükségessé tett készségek és képességek kialakítását helyezi fókuszba. Ennek megfelelően az alábbi

kompetenciaelemekkel találkozunk: egyéni személyiségvonások azonosítása, személyi higiénia egyszerű szabályainak betartása; egyszerű kritériumok mentén társakkal való hasonlóságok és különbségek azonosítása; az átélt élmények verbalizálása; az iskolai tevékenységre jellemző kommunikáció normáinak elsajátítása; az iskolai tevékenység egyes rutinelemeinek azonosítása; saját tanulási tevékenységet serkentő technikák megismerése és alkalmazása. Az óvodában ez a terület nem jelenik meg, illetve a személyes fejlődést célzó tevékenységek részeként belesimul a reggeli találkozás, vagy a délutáni fejlesztő munka rendszerébe. A célirányos ráfigyelés mindenképpen előnyére válik a gyerekek, és az első osztály elvárásainak való könnyedebb megfelelést és zökkenő-mentesebb, kíméletesebb alkalmazkodást tesz lehetővé.

A kerettanterv módszertani ajánlásainak sorában találhatóak javaslatok a kötelező és választható tárgyak arányára vonatkozóan is, valamint, hogy mely műveltségterülethez kapcsolódóan hány választható tárgy beillesztését tartják szükségesnek. Konkrét példákat olvashatunk az órarendsémák összeállítására, aszerint, hogy minimális vagy maximális óraszámot valósítana meg a pedagógus. A tanulási tevékenységek időtartama tekintetében az órák időkeretét 30-35 percben határozzák meg az előkészítősök számára, a fennmaradó idő, csengetésig (hiszen a tanóra időtartama 45-50 perc), szabadon választott, szórakoztató, pihentető tevékenységekkel tölthető el. E tekintetben a tanulás szervezése közelít a korábbi óvodai iskola-előkészítő tevékenység rendszeréhez, ahol már ebben a

korcsoportban a foglalkozások hasonló időtartamban zajlottak.

Az előkészítő osztály kerettantervéhez kapcsolódóan megjelentek a tantárgyi programok is, amelyek alap- és sajátos kompetenciákat tartalmaznak, illetve ezek fejlesztéséhez illeszkedő tanulási tevékenységjavaslatokat (Stark, 2013). Külön kiemelik az integrált tárgyak újszerűségét (Matematika és a környezet feltárása, Képzőművészetek és kézimunka, Zene és mozgás), amelyek a korábbi elemi iskolai tantervekben, illetve az óvodai tervekben sem szerepeltek ebben az összevont változatban. A tanulási tevékenységjavaslatokon kívül módszertani ajánlásokat, valamint tanulási tartalmak javaslatait, ezekhez illeszthető didaktikai stratégiákat, a tartalmak integrált feldolgozásának példáit is olvashatja a pedagógus. A tantárgyi programok módszertani ajánlása alapos, valóban érdemben segítheti a pedagógus munkáját. Lévén, hogy egy úgy képzési formáról van szó, ami a pedagógusokban a kezdet bizonytalanságának érzetét keltette, az alaposan kidolgozott és átgondolt tantárgyi programokra nagy szükség is volt. A kimondott tanulási-tanítási tevékenységet segítő részletek mellett, mindegy a pedagógus tudatosságát segítő, illetve tevékenységének motivátoraként (is) találkozunk olyan megjegyzésekkel, amelyek éppen ezt a kezdeti meggyőződés-hiányt hivatottak pótolni. Például a magyar anyanyelvi kommunikáció tantárgyi programban találkozunk azzal a szemléletmódbeli pontosítással is, miszerint: „A tanterv újszerű sajátossága az, hogy: esélyt teremt a tanulók képességeiben mutatkozó különbözőségek kezelésére; hatékonyvá teszi a tanító alapozó munkáját; megelőzi a korai tanulási kudarcok kialakulását.”(Tanterv az

anyanyelv kompetenciaalapú oktatásához az előkészítő osztályban, 2012, 3).

Az értékelés – akárcsak a tanterv – kompetenciaorientált, és lényege a különböző kompetenciaelemek fejlődésnek követése. Ennek eszközeként már a szabályzó törvényi keret a portfóliót jelöli meg, amely a gyermek fejlődésének jelzése szempontjából releváns dokumentumokat tartalmazza. Ugyanakkor az előkészítő osztály végére az osztálytanítónak egyéni értékelési jelentést kell összeállítania minden tanuló testi, szocio-emocionális, kognitív, nyelvi és kommunikációs, illetve a tanulási készségeinek és képességeinek fejlettségére vonatkozóan.

Az előkészítő osztályban megvalósuló tanulási-tanítási tevékenység szervezésének módszertana különböző oktatási alternatívák tevékenységének szerkezetét, tér- és időhasználat módját juttatja eszünkbe. Jelen van például a reggeli üzenet, és ennek különböző elemei (köszönés; Milyen nap van ma?; időjárás; jelenlét: fiúk, lányok, jelenlevők, hiányzók; osztályszabályok; napi tevékenységek megjelenítése; a nap "üzenete" – témabevezető mese, újságcikk, játék; újdonságok.). Ugyanakkor javallott a projektek mentén történő tanulás, az integrált tervezés és tanítás, az értékelésben a portfólió alkalmazása, minősítések mellőzése. Az osztály berendezése az óvodai csoportok hangulatát idézi, illetve a lépcsőről lépcsőre alternatíva osztálytermeit, ahol a tevékenység különböző központokban zajlik, és az ott zajló tevékenység által igényelt eszközök elérhető távolságban vannak a gyerekektől.

Összességében tehát azt látjuk, hogy a megszokott iskolai tevékenységi keretekhez képest jelentős változást indukált az iskola-előkészítő osztályok bevezetése. Az óvodai

tevékenységből kiszakadt, az iskolaihoz csatlakozott, de szemléleti, tantervi és osztályszervezési szinten is, számtalan új elemet hozott, amelynek a fogadtatása és megítélése igen változó. Ennek a kérdéskörnek a vizsgálati eredményeit összegezzük az alábbiakban.

Az előkészítő osztály és tanterv fogadtatása és megítélése a gyakorlati alkalmazás tapasztalatainak tükrében

A iskolaelőkészítés feladatkörének iskolai keretek között történő megvalósulására vonatkozó szabályozás hivatalosítását követően, a gyakorlatba történő kivitelezést megelőzően, 2012 elején felmérést készítettünk tanítók, óvopedagógusok és szülők körében, arra vonatkozóan, hogy miként ítélik meg a bevezetésre szánt oktatáspolitikai rendelkezést. A vizsgálat eredményei (részletezően lásd Sólyom, 2012) arra hívták fel a figyelmünk, hogy a vélemények erőteljesen megoszlanak az érintettek körében. A kutatási előzményeket szem előtt tartva, fél év gyakorlati kipróbálást követően, megvizsgáltuk az előkészítő osztályos tanítók és szülők véleményét, elégedettségét az oktatási rendszer újító folyamatával kapcsolatosan.

Azt feltételeztük ugyanis, hogy azok a pedagógusok, akik korábban óvopedagógusként tevékenykedtek és az idei tanévtől iskola-előkészítő osztályt vezetnek, több hátrányát fogják észlelni a képzési formának, és lehetőségük szerint visszahelyeznék az előkészítést az óvodákba. Ugyanakkor az is hipotéziseink között szerepelt, hogy az osztott osztályokat vezető pedagógusok elégedettsége szignifikánsan magasabb a osztatlan, összevont

oktatásszervezési formában tanító pedagógusokhoz képest, ugyanis több életkori csoporttal való foglalkozás még inkább felerősíti a nehézségeket. Azt is feltételeztük, hogy a szülők többsége inkább negatív véleményt fog megfogalmazni, arra hivatkozva, hogy a gyermek ellátásában és délutáni felügyeletében nem nyújt az iskola oly mértékű segítséget, mint az óvoda.

Elgondolásaink igazolása érdekében Hargita megye előkészítő osztályt vezető tanítóit és az előkészítő osztályos gyerekek szüleit kérdeztük ki. A kérdőíves felmérés a Megyei Tanfelügyelőség segítségével vegyesen, elektronikus levelezési rendszerben, illetve papíralapú formában zajlott, 2013 március – áprilisában, tehát az első félév tapasztalatait követően. Az összesen megszólított 199 (44 osztatlan, 155 osztott osztályban dolgozó) tanító közül, hozzáférés alapon az alábbi mutatókkal jellemezhető minta (N=132) állt össze:

- 50 tanító, ebből 64% osztott, 36% osztatlan rendszerben dolgozik
- 82 szülő, ebből 57,43%-ának osztott, 42,57%-ának osztatlan osztályba jár a gyermeke

Tanítói kérdőívek

A tanítói kérdőívek eredményeinek összesítése globálisan azt mutatja, hogy az előkészítő osztályt vezető pedagógusok általában elégedettek az új képzési fokozat bevezetésével, az ott zajló nevelőmunkával szemben támasztott követelményekkel, a kivitelezés/ megvalósíthatóság lehetőségeivel (4,75-ös átlag). A kezdeti bizonytalanság a pedagógusok célirányos felkészítése eredményeképpen szertefoszlott, a tanulás- és osztályszervezéssel, a

tevékenység kivitelezésével kapcsolatosan elégséges, kielégítő információhoz jutottak az érintett tanerők (4,48 átlag). Összességében az előkészítő osztály bevezetését egy előnyös oktatáspolitikai döntésnek minősítik (4,5 átlag). Az egyes kérdések kapcsán az is érdekelt, hogy van-e lényeges különbség az osztott és osztatlan osztályok tanítói között. Ismert ugyanis, hogy az egyidőben párhuzamosan több osztállyal dolgozó pedagógus számára az új kis osztály többlet terhet jelent(het). Az osztatlan és osztott csoportokat tanító pedagógusok véleménye között van ugyan különbség az összbenyomás és az előkészítő osztály előnyének megítélésében, de ez nem szignifikáns statisztikailag ($t=0,508921$, $p=0,3$; $t=0,774843$, $p=0,2$)

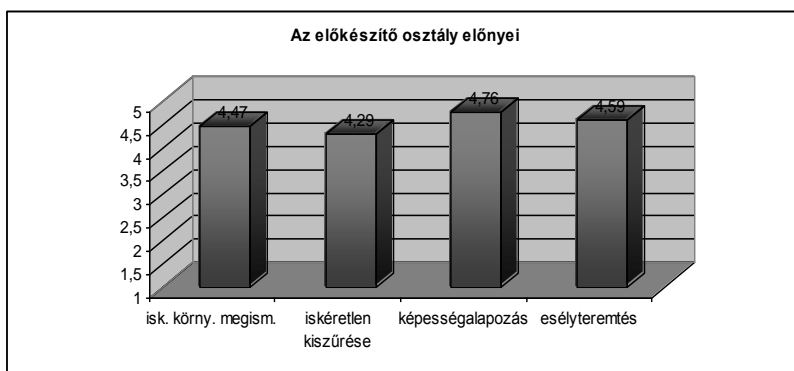
A pedagógusok általános véleményének valóságosabb érzékelése végett vizsgálati alanyaik megnyilatkozásaiból idézünk:

A gyerekek az előkészítő osztályban játékosan tanulnak, játszhatnak, tehát nincsenek leterhelve. Egy kicsit még óvodásnak is érezhetik magukat, de ugyanakkor érzik, hogy ők már iskolások. Nagyon jó átmenet az óvoda és iskola között.”

Az előnyök részletezése rendjén azt tapasztaltuk, hogy az iskolaelőkészítés legfontosabb szerepét az első osztályban igényelt képességek megalapozásában határozzák meg a tanítók. Az iskolára való felkészítés lényegét tekintve elmondható tehát, hogy az új oktatásszervezési szint teljesíti alapvető rendeltetését. Ugyanakkor az alábbi diagram azt is szemlélteti, hogy az előkészítő osztály – minden bizonnyal, az által is, hogy kötelező jellegű, és iskolai oktatási formáról lévén szó – más szülői attitűdöt kelt életre, így inkább megteremti annak esélyét, hogy

iskolaéretten szembesüljön a gyerek az első osztály követelményeivel. Magas értékkel illetik a vizsgálati személyek az iskolai környezet fokozatos és korai megismerésének lehetőségét, valamint az iskolaéretlenség felfedezésének és a képességfejlesztés célirányos elkezdésének alternatíváját is.

1. ábra: Az előkészítő osztály előnyei a tanítói vélemények tükrében

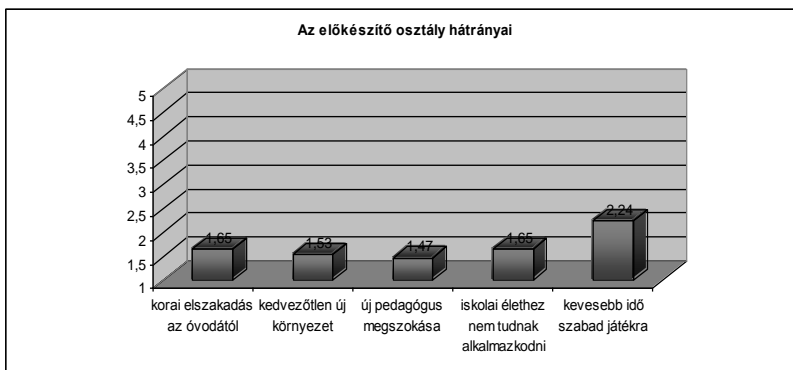
Mindezekon kívül az alábbi előnyöket említik még a gyakorló pedagógusok:

„... az iskolai keret több lehetőséget biztosít. Az osztály közösséggé kezd alakulni I. osztály kezdésére, a gyermekek-tanító megismerik egymást. A tanító feltérképezheti milyen ütemben haladhat az osztállyal.”

Az előnyök mellett a hátrányok felleltározását is kértük a gyakorló pedagógusoktól. Szintén 1-től 5-ig terjedő skálán ítélték meg a hátrányt jelző kijelentések mértékét. A diagramról leolvasható, hogy igen alacsony pontszámmal illetik a vizsgálati személyek az egyes hátrányokat. A

szabad játékra fordítható idő csökkenése az, amit leginkább negatívumként jelölnek. Ennek mértéke a felezőértékhez közelít, mondhatni viszonylag magas.

2. ábra: Az előkészítő osztály hátrányai a tanítói vélemények tükrében

Bár t-próbával feldolgozva az adatokat statisztikai vonatkozásban nem találtunk szignifikáns különbséget az osztott és osztatlan szervezési formában dolgozó pedagógusok véleménye között, mégis meg kell említenünk, hogy a hátrányok magasabb értékeinek jelölői az osztatlan osztályok pedagógusai voltak (a p értékek 0,4 és 0,2 között mozognak). Értelemszerű, hogy a több életkori kategóriára való odafigyelés inkább az iskolai környezeti jellemzőket domborítja ki, ezért az iskola-előkészítő osztály sajátos jellemzőit, az átmenetet is biztosító sajátosságokat (amelyek éppen a hátrányokat minimalizálhatnák) nehezebbé teszik.

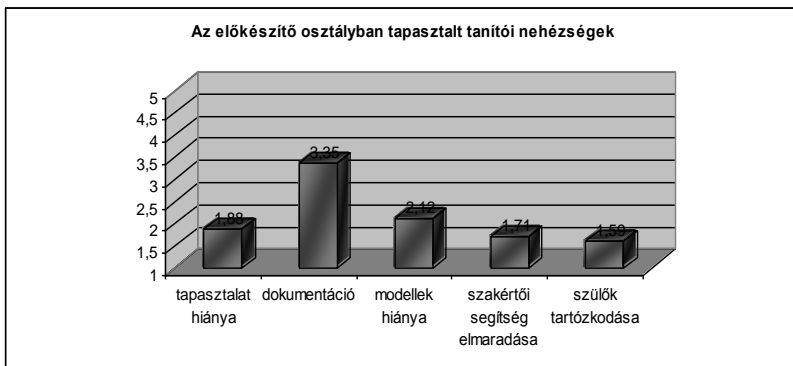
Összességében azonban azt találtuk, hogy a tanítók véleménye szerint az iskolára való felkészítés igen hatékonyan valósítható meg az előkészítő osztályban és semmiképpen nem látnák indokoltnak az óvodába való visszahelyezést (2,82 átlagérték – 3-as maximum mellett): A legmarkánsabb a különbség – súrolja a szignifikancia határát – egyébként ebben a kérdésben az osztatlan és osztott közegben tanító pedagógusok között ($t=0,88087$, $p=0,15$). Ezt a jelenséget erősíti az a nézetük is, miszerint ebben az oktatásszervezési formában a gyerekek maximálisan felkészíthetők az első osztály követelményeinek teljesítésére (4,53 átlagérték – 5-as maximum mellett), és valóban megkönnyítik a gyermek számára az óvoda-iskola átmenetet (4,51 átlagérték – 5-as maximum mellett). Az elenyésző számú „visszahelyezzék az óvodába” javaslat szintén az osztatlanban tanító kollégák részéről érkezett.

„A lényeg, hogy a gyerek fejlődjön. Összevont osztályban nem fejlődik annyit, mint az oviban. Ott jobban fel tudják készíteni I osztályra.”

Lévén egy olyan új oktatási tevékenységről van szó, amely korábban nem képezte az iskolai gyakorlat részét, és mivel örökérvényű igazság, hogy „minden kezdet nehéz”, arra is kíváncsiak voltunk, hogy mi képezte a legnagyobb nehézséget a kollégák számára a kivitelezésben.

3. ábra: A tanítók nehézségei az előkészítő osztályban

A diagram azt láttatja, hogy nem is a tevékenység megvalósítása és kivitelezés, sokkal inkább az ezzel kapcsolatosan igényelt dokumentáció elkészítése jelentette az igazi gondot az érintett pedagógusoknak. Ezt minden bizonnyal az is fokozta, hogy a szervezéssel és dokumentumkészítéssel kapcsolatos eligazítások viszonylag későn értek el azokhoz a kollégákhoz, akik 2012 őszen előkészítő osztályt kezdtek. Nyilván a jó gyakorlatok, a modellek tetemes segítséget jelenthettek volna, és ez talán a biztonságérzetet is növelhette volna, hiszen, ha másnak bevált... Egyébként, a tapasztalat hiánya, a szülők tartózkodó magatartásának nem jelentett lényeges problémát, és a szakértői segítséget is érdeminek látták a vizsgálati személyek.

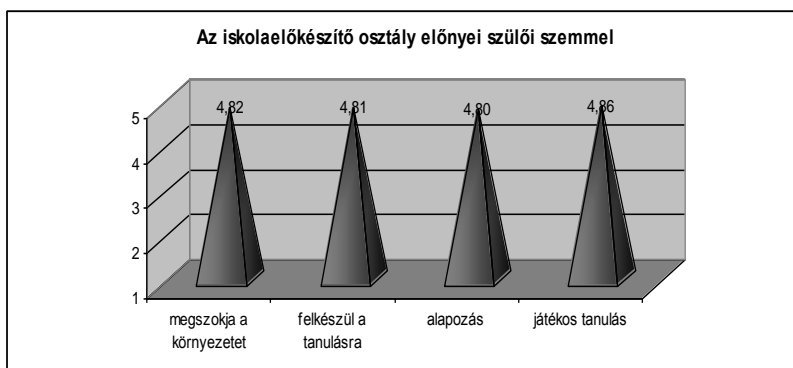
Az előkészítő osztály eredményességének megítélését érintett szülőktől is kértük. A kérdőívet 82 szülő töltötte ki, akinek előkészítő gyermeke van ebben a tanévben.

Szülői kérdőívek

A szülői kérdőívek eredményeinek elemzése a legtöbb kérdéskör vonatkozásában összecseng a pedagógusok pozitív tapasztalataival, meglátásaival. A szülők is 4,72-es átlag mellett gondolják igen hatékonynak az előkészítő osztályban zajló munkát, illetve pozitív összbenyomást alakítottak ki az ott zajló tevékenységekkel kapcsolatosan. Bár a megkérdezett szülők igen magas aránya (65,4%) jelezte azt, hogy voltak fenntartásai, illetve félelmei az előkészítő osztállyal kapcsolatosan, 72,2%-uk jelezte, hogy ezeket a gyakorlatnak sikerült maximálisan eloszlatnia. Az eloszlatás átlagértéke egyébként is magas, 1-től 5-ig terjedő skálán 4,43. Az előkészítő osztály pozitív tapasztalatai, az a tény, hogy az elvárásaik messzemenően érvényesültek (4,62-es átlagérték mellett) magyarázzák azt a jelenséget is, hogy a szülők nem örülnének, annak, hogy gyermekük az iskola-előkészítésben az óvodában részesülnének (1,73-s átlag), és a megkérdezettek mindössze 9,52%-a szeretné, ha az előkészítés visszahelyezhető lenne az óvodai oktatás rendszerébe.

Az előkészítő osztály előnyeit a szülők az alábbi mutatók mentén ragadják meg:

4. ábra: Az előkészítő osztály előnyei a szülők véleménye szerint

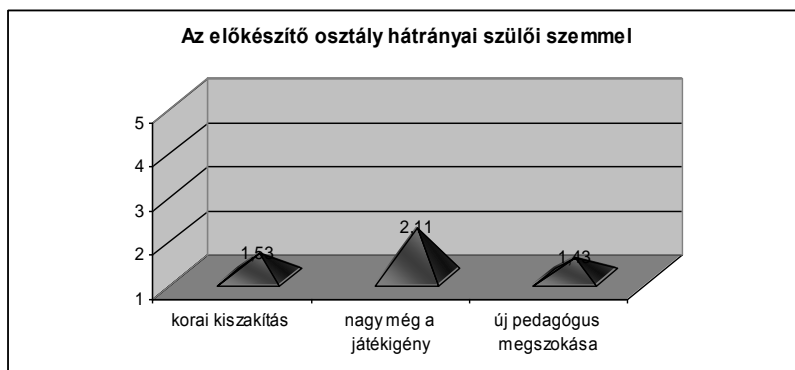
Érzékelhető, hogy a szülők felismerik az iskolaelőkészítés alapvető funkcióit, és igen magas átlagértékek mellett emelik ki, hogy az lehetőséget teremt az iskolai környezethez (4,82) és az iskolai tanulási tevékenységhez (4,81) való akkomodációra. Ugyanakkor megalapozódnak azok az ismeretei, készségei, jártasságai, amelyek az első osztály sikerességében döntő szerepet játszanak (4,80), és a játékos tanulás által kíméletesen hozzászoknak a tanulási erőfeszítés mozgósításához is (4,86).

Jól érzékelhető azonban ebben vizsgálati célcsoportban is a véleménymegoszlás az osztott és osztatlan szervezési forma, mint változó mentén:

„Iskolánkban összevont osztályok vannak és a tanító bármennyire is akarja jól végezni a dolgát, nem ér el az előkészítőskig annyi időre, mint amennyire ők igényelik. A játék idejében pedig a nagyobbak nem tudnak odafigyelni.”

Természetesen vannak olyan vetületei is az iskolában zajló előkészítő tevékenységnek, amelyeket hátrányosnak ítélnék meg a szülők. A hátrány jelenlétének átlagértéke azonban összességében igen alacsony. Amint az alábbi táblázat jelzi, kevesen gondolják úgy, hogy korai az óvodai környezetből való kiszakítás (1,53), illetve nem feltétlenül látják ezt negatív jelenségnek. Hasonló módon az új pedagógushoz való alkalmazkodásnak a hátrányként való megítélése meglehetősen ritka (1,43). A szülők egy nagyobb csoportja látja úgy, hogy még erős a játékgénye a gyermeknek, ami néhol szembemehet az előkészítő osztály tevékenységrendszerével, de összességében ennek átlagértéke (2,11) inkább jelzésszerű mintsem riasztó. Elvértve említették az étkeztetés és az alváslehetőség hiányát, mint hátrányt.

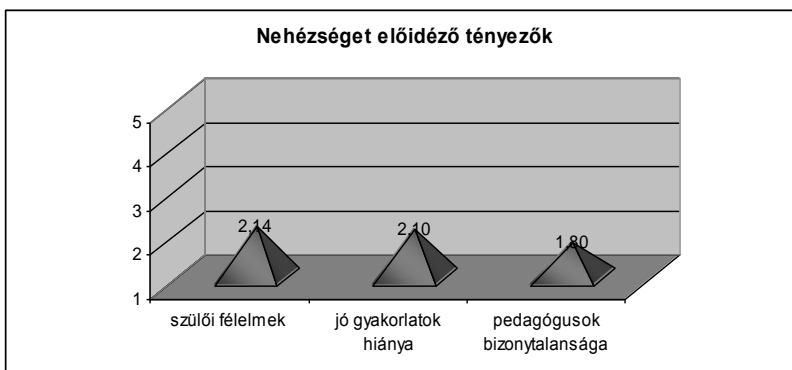
5. ábra: Az előkészítő osztály hátrányai a szülők szerint

Érdekes, hogy a szülők számára a legnagyobb nehézséget az iskolaelőkészítés terén megjelenő változtatások tekintetében saját kétségeik és félelmeik jelentették (2,14), illetve akárcsak a pedagógusok véleménye szerint, itt is a jó

gyakorlatok és modellek (2,1) minden bizonnyal segítettek volna a kezdeti fenntartások korai megszüntetésében. A pedagógusok bizonytalansága, mint nehézséget előidéző tényező alacsony átlagértékű (1,80). Ezek szerint sikerült a tanítóknak ráhangolódni és szakmai céltudatossággal közvetíteni az oktatásügyi módosítás létjogosultságát a szülők irányába.

6. ábra: Szülők nehézségeit okozó tényezők előkészítő osztályban

Az iskolaelőkészítés megvalósításának versenyében az iskola egyértelműen felülmúlta az óvodát a szülők megítélése szerint. Arra a kérdésre ugyanis, hogy hol készítik fel hatékonyabban a gyereket az iskolai tevékenységre, az iskola 4,48, míg az óvoda 2,72-es átlagot ért el. Ez arra enged következtetni, hogy a szülők elégedettek az iskolában zajló előkészítés rendszerével, pozitív tapasztalataik eloszlatták félelmeiket, és meggyőzték ezen oktatásügyi változtatás szükségességéről, előnyeiről.

Következtetések

A változás, változtatás elfogadása ritkán zökkenőmentes. A már jól bejáratott utak feladását a közmondásunkban foglalt népi bölcsélet sem támogatja. Ezzel a globális elutasító attitűddel talákoztunk az iskolaelőkészítés „helyváltoztatásának” gondolata kapcsán is. Pedagógusok és szülők kezdetben egyaránt inkább a hátrányokat fogalmazták meg. Általában a borúlátás volt a jellemző, bár az érintettek különböző csoportjainak vélekedésében voltak érdemi különbségek is (például az előkészítés mértékének megítélésében). Mégis, a vizsgált jelenség szempontjából azt körvonalazta kutatásunk, hogy a járt utat érdemes volt feladni a járatlanért. Ugyanis a kezdeti fenntartásokat, félelmeket, a negatív vélekedések legnagyobb hányadát az iskolaelőkészítés iskolarendszerben elfoglalt új helyét, a tantervi ajánlásokat és módszertani eligazításokat illetően felülírta a pozitív tapasztalat. Előkészítő osztályban tanítókkal és ezen gyerekek szüleivel készített kérdőíves felmérésünk ugyanis olyan eredményeket hozott, amelyek a legmerészebb hipotéziseinket is igazolták volna.

A vizsgálati személyek ugyanis igen magas elégedettségről számoltak be. Úgy vélik, hogy az iskolára való alkalmassá tételnek egy igen hatékony formájával állunk szemben. Az a hipotézisünk, miszerint aki óvópedagógusként dolgozott korábban több hátrányát fogja megjelölni az előkészítő osztályoknak, megcáfolódott. E változó mentén semmilyen különbséget nem találtunk a vizsgálati alanyok véleménye között. Sőt!

„Mivel eddig napköziben dolgoztam, és most van szerencsém megismerni az előkészítő osztály előnyeit, ezért van elég összehasonlítási alapom ahhoz, hogy kijelentsem, az előkészítő osztály százszorta jobban felkészíti a gyermekeket az iskolai életre, mint a napközi. A napköziben a sok rutin tevékenységgel úgy eltelt az idő, hogy szinte nem is jutott idő a valóban fontos dolgokra.”

A vélemények igen jelentős hányadának lényegét tömöríti az idézett vizsgálati személy.

Ezzel szemben különbségek rajzolódtak ki az osztott, illetve osztatlan szervezési formában érintettek véleménye mentén. A statisztikailag is közel szignifikáns különbség jelzi, hogy az iskolaelőkészítés ezen koncepciója leginkább homogén életkori csoportokban dolgozva mutat érdemi eredményességet. Ugyancsak az osztatlan iskolába járó gyerekek szülei emelték ki több hátrányát az iskolai iskolaelőkészítésnek, és szintén az osztatlanban érintett vizsgálati személyek közül kerültek ki azok is, akik szívesen visszahelyeznék az előkészítést az óvodai rendszerbe.

Amit azonban a szülői attitűddel kapcsolatosan feltételeztünk, hogy a gyermek ellátásában, valamint a délutáni pihenés és tevékenykedtetés biztosításában mutatkozó hiányossága miatt a szülők negatívan fognak vélekedni az új oktatási szintről teljességgel megcáfolódott. Egyrészt a szülők véleménye összességében pozitív, másrészt a hátrányok, illetve nehézségek sorában elvétve említik ezeket a tényezőket. Ez az eredmény annak következtében is születhetett, hogy a legtöbb városi vagy községi településen, ahol napköziotthonos rendszerben valósul meg az óvodai nevelés igyekezett a délutáni oktatás formájában ellátást és felügyeletet biztosítani az előkészítőöknek is. Ott viszont, ahol rövid programos

óvodai intézményből került a gyermek az előkészítő osztályba, nem is merült fel a probléma.

Az empirikus adatgyűjtés lezárása után az adatfeldolgozás folyamatában, követve az előkészítő osztály tartalmi és szervezési kérdései körül megjelenő további oktatáspolitikai rendelkezéseket, szembesültünk az újabb változtatás jelenségével. Ezúttal tartalmi módosítást irányoznak elő az elkövetkező tanévtől kezdődően, ami első vizsgálatra tartalmi dúsításként hat. További vizsgálat tárgyát képezheti, hogy, egyrészt egy teljes tanév távlatából újra megvizsgálni a problémakört (esetleg jobban kiélezve az előkészítő osztály tantervi elemzésére), másrészt, az újabb rendelkezések oktatási tevékenységre gyakorolt hatásvizsgálatát elvégezni, annak érdekében, hogy a legoptimálisabb variánsadaptáció honosodhasson meg az oktatási rendszer szintjén.

Felhasznált szakirodalom

- BIRTA-SZÉKELY Noémi (2012): Iskolaelőkészítő osztály a román oktatási rendszerben. In: SZABÓ-THALMEINER Noémi (szerk.): Az iskola-előkészítés fortélyai. Kolozsvár, Ábel Kiadó, 10-14. p.
- SÓLYOM Emese (2012): Az iskola-előkészítő osztály lehetőségei és buktatói. Mesteri disszertáció, kézirat.
- STARK Gabriella (2013): Tantervelméleti alapismeretek. Csíkszereda, Státus Kiadó.
- Legea nr. 84/1995 – Legea învățământului (Monitorul Oficial nr. 606, 10/12/1999)
- 1/2011-es tanügyi törvény (Legea nr. 1/2011 din 05/01/2011, Monitorul Oficial, nr. 18, 10/01/2011)

In: <http://lege5.ro/en/Gratuit/geztsobvgi/legea-nr-1-2011-legea-educatiei-nationale>

- Ordinul nr. 3654 din 29 martie 2012 privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru învățământul primar, ciclul achizițiilor fundamentale – clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a și a Metodologiei privind aplicarea planurilor-cadru (3654/ 2012. 03. 29. Minisztériumi Rendelet Az előkészítő, I. és II. osztály tantervének alkalmazási metodológiája). In: [http://www.lege-online.ro/lr-ORDIN-3654-2012-\(137958\).html](http://www.lege-online.ro/lr-ORDIN-3654-2012-(137958).html)
- Tanterv az anyanyelv kompetenciaalapú oktatásához az előkészítő osztályban – Magyar anyanyelvi kommunikáció. In: [http://www.isjcyj.ro/htm/2012/Cls_pregatitoare I/c_urrricula_cls_pregatitoare/programa_pentru_clasa_pregatitoare_lb_maghiara.pdf](http://www.isjcyj.ro/htm/2012/Cls_pregatitoare_I/c_urrricula_cls_pregatitoare/programa_pentru_clasa_pregatitoare_lb_maghiara.pdf)